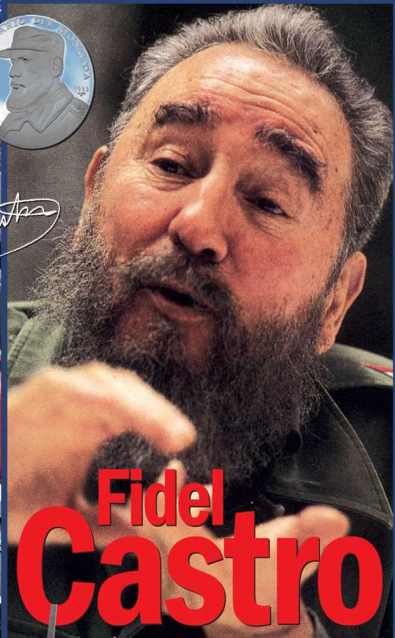

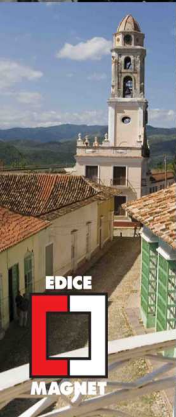

Vladimír Nálevka

Fidel Castro

- CAUDILLO 20. STOLETÍ

FIDEL CASTRO

- CAUDILLO 20. STOLETÍ

PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST
NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

Vladimír Nálevka

FIDEL CASTRO

- CAUDILLO 20. STOLETÍ

Copyright © Vladimír Nálevka, 2009

RMK ČR E 17663

ISSN 1802-6915

ISBN 978-80-7250-481-7 (PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST)

ISBN 978-80-7425-017-0 (NAKLADATELSTVÍ EPOCHA)

Vládce Korintu Periandros se obrátil na mílétského tyrana Thrasybúla se žádostí o radu, jak má správně vládnout. Thrasybúlos neodpověděl, ale vzal korintského posla na pole a vytrhal všechny přečnávající obilné klasy. Pro Periandra to byl jasný vzkaz – musí zničit všechny občany, kteří vynikají nad jiné a jeho osobně převyšují svými znalostmi a schopnostmi. Tento antický příběh ze 7. století před Kr. lze plně aplikovat i na osobnost kubánského diktátora Fidela Castra, který také ve svém nejbližším okolí nesnesl nikoho, kdo měl odlišné názory a odvážil se mu oponovat. Např. v procesu se svým někdejším spolubojovníkem ze Sierry Maestry Húberem Matosem se obrátil na soudce s kategorickým příkazem: „Řeknu to přímo – Matos nebo já.“ A ještě jedno poučení si doktor obojího práva Fidel Castro Ruz vzal od korintského vládce Periandra: „Trestej nejen ty, kdož se dopouštějí chyb, ale i ty, kdož se jich mohou dopustit.“

Téměř půl století stál Fidel Castro v čele kubánské revoluční vlády a svými politicko-vojenskými aktivitami, které přerostly hranice jeho rodného ostrova, se trvale zapsal do světových dějin 20. století. On sám prošel několika životními etapami – synek bohatého latifundisty, ambiciózní studentský vůdce, odpůrce Batistovy diktatury s romantickými představami o budoucnosti své země, vůdčí představitel partyzánského hnutí, předseda vlády

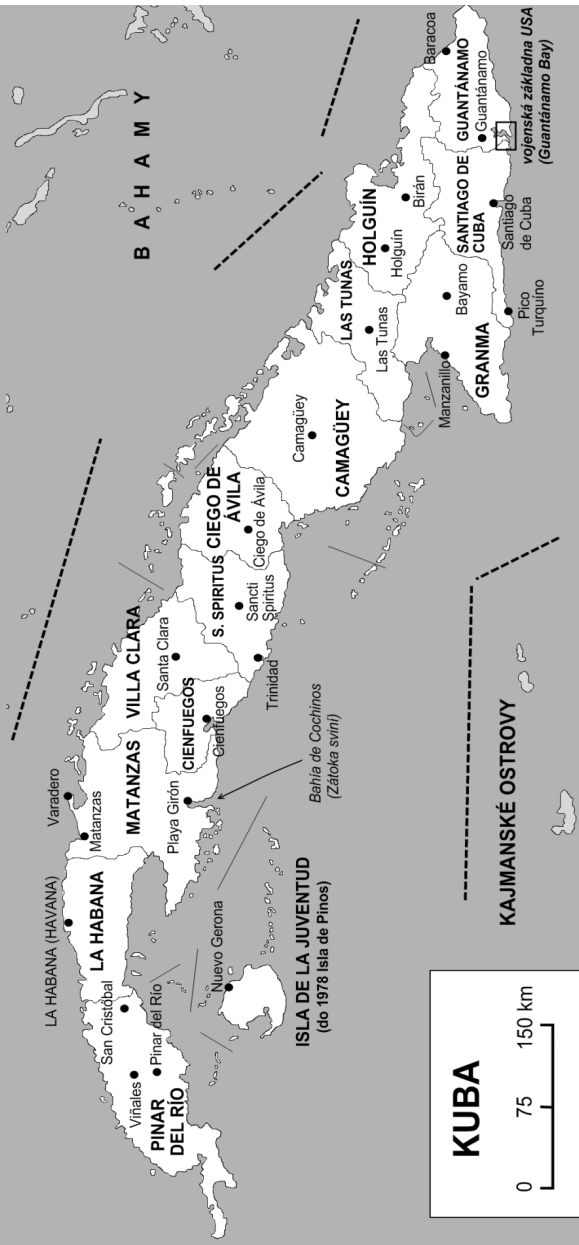
a tvůrce autoritativního režimu, ale i ctižádostivý aktér v politické hře velmocí.

O této výrazné osobnosti byly napsány stovky životopisných studií a publikací. Ty první se objevily již na počátku šedesátých let minulého věku, krátce po pádu Fulgencia Batisty a vítězství kubánské revoluce. Hodnocení comandantovy role a jeho politického směřování se stalo nedílnou součástí ideologického zápasu v čase studené války. Knižní tituly narůstaly téměř geometrickou řadou a jejich kvalita byla v 90. letech umocněna zpřístupněním severoamerických a ruských archivů. Také v České republice bylo po roce 1989 vydáno několik Castrových biografii. Severoamerický historik, profesor Robert E. Quirk, vydal v roce 1993 rozsáhlou práci se stručným názvem „Fidel Castro“, která se na našem knižním trhu objevila o šest let později. Přinesla velké množství informací, které ovšem částečně znehodnotil autorův ne zcela objektivní přístup k titulnímu hrdinovi své publikace. Do kategorie literatury faktu náleží i kniha „Fidel Castro: partyzánský princ“ Anny Geyerové, která vyšla v roce 2001. Publicistickou úroveň nepřekročila studie autorů José de Villy a Jürgena Neubauera „Máximo Líder – Fidel Castro.“ z roku 2007.

Autor těchto řádků vydal v roce 1997 v Nakladatelství EPOCH stručný životopis Fidela Castra, jehož částečně přepracovanou a rozšířenou verzi předkládá o dvanáct let později současnému – a jak doufá – kritickému čtenáři.

*Praha,
březen 2009*

Současné správní dělení Kuby, zobrazené v mapě, bylo stanoveno správní reformou z roku 1976. Do té doby se Kuba dělila na šest provincií, z nichž největší byla provincie Oriente (zabírala dnešní provincie Guantánamo, Santiago de Cuba, Granma, Holguín a většinu Las Tunas)

Mládí a studentská léta

Z anonymity dějin vystoupil Fidel Castro Ruz útokem na kasárna Moncada v červenci 1953, ale ani předchozí roky tehdy sedmadvacetiletého právníka nebyly naplněny bezvýznamností. Narodil se 13. srpna 1926 v malé osadě Birán, jen několik kilometrů vzdálené od městečka Mayarí. Jeho otec Angel Castro se na sklonku 19. století vystěhoval z vesnice Láncara ve španělské Galicii na Kubu a usadil se ve východní provincii Oriente, kde – poté, co vystřídal několik zaměstnání – se s úspěchem věnoval pěstování cukrové třtiny. Vlastnil statek se 4000 ha plantáží a zaměstnával více než 500 zemědělských dělníků, většinou černochů z Jamajky. Po smrti své první ženy Marie Argotové, která mu zanechala dceru Lidii a syna Pedra, žil Angel Castro ve volném svazku se svou kuchařkou Linou Ruz Gonzálesovou, se kterou měl pět dětí. Fidel byl třetí v pořadí. Prosperující hospodářství zabezpečilo houfci statkářových potomků bezstarostné dětství a otevřelo jim i cestu ke vzdělání. Fidel poprvé usedl do školních lavic v katolické misijní stanici Marcané, ale záhy následoval staršího bratra Ramóna do církevní internátní školy La Salle v Santiagu. Pátou třídu již absolvoval na jezuitském učilišti Dolores. Pro svoji vzpurnou povahu měl problémy s učiteli, prakticky ho zajímal pouze dějepis a zeměpis. Vynikal ve sportu, především v košíkové, pro kterou měl se svou vysokou a trénovanou postavou skvělé fyzické předpoklady. Brzy se prosadil jako neformální vůdce studentského kolektivu, často si přitom pomáhal i pěstmí. V šestnácti letech byl

otecem poslán do prestižní jezuitské koleje Belén v Havaně, kterou úspěšně absolvoval bakalářskou zkouškou v červnu 1945. Závěrečné hodnocení z pera ctihodných *padres* vůbec nepřehánělo: „Vyznamenává se ve všech předmětech, v nichž je možné získat školní osvědčení. V náboženství je vynikající. Je sportovcem tělem i duší a pod praporem školy vždy bojuje s radostí a nejvyšším nasazením. Dokonale ovládá umění získat si obdiv a uznání ostatních. Svůj další život zasvětil povolání právníka a my už dnes nepochybujeme o tom, že svou knihu života zaplní jen samými skvělými stránkami. Umí tvrdě pracovat a bude z něho umělec.“

Jezuitské školy nebyly špatné, poskytovaly – přirozeně v náboženském katolickém duchu – ucelené vzdělání humanitního typu, kultivovaly své studenty v rétorice a ve filozofické propedeutice, věnovaly velkou pozornost i sportovní aktivitě. Belénská kolej tradičně akcentovala kubánský patriotismus a Fidel Castro zde poprvé přečetl celé dílo národního básníka José Martího. A ještě něco: jezuité se netajili obdivem k různým sociálním utopiím, které ostatně tvořily i součást jejich dějinné tradice na západní polokouli. Mnozí studenti neskrývali své sympatie k tehdejším autoritativním režimům v Evropě. Podle pozdějších svědectví obdivoval Fidel v čase druhé světové války Josefa Vissarionoviče Stalina, což ovšem v tehdejším politickém klimatu na Kubě nebylo nic neobvyklého. Přitahovala ho i charismatická postava zakladatele španělské Falangy José Antonia Primo de Rivery, kterého republikáni popravili na počátku občanské války.

V říjnu 1945 se devatenáctiletý bakalář zapsal na právnickou fakultu v Havaně. Univerzity v Latinské Americe byly vždy centry politického radikalismu a kubánská alma mater nebyla v tomto ohledu výjimkou. Fidel se v novém prostředí pohyboval se samozřejmostí jemu vlastní, studium ho příliš nezatěžovalo a většinu svého času věnoval angažované práci ve studentském hnutí. S výrazným řečnickým talentem postupoval na žebříčku funkcí, až se stal viceprezidentem

a posléze i prezidentem Svazu univerzitních studentů. Organizoval demonstrace proti zkorumpované vládě prezidenta Grau San Martína či proti ministru školství José Alemánovi.

Nezůstalo však pouze u akcí, které byly zaštitěny svobodou akademické půdy. Castrův revoluční romantismus se výrazně projevil v roce 1947, kdy se podílel na přípravě ozbrojené expedice proti Trujillově diktatuře v Dominikánské republice, kterou organizoval spisovatel Juan Bosch. Ze zátky Nipe v severní části provincie Oriente vypluly tři malé lodě – *Aurora*, *Berta* a *Fantasma* s několika desítkami odhodlaných mužů; na palubě posledně jmenované šalupy byl i Fidel. Celá akce však byla prozrazena a plavidla byla zadržena kubánským válečným námořnictvem ještě v teritoriálních vodách. Při eskortě lodí do výchozího přístavu Castro unikl zatčení odvážným skokem do mořských vln.

O rok později navštívil s kubánskou studentskou delegací kolumbijskou metropoli Bogotu, kde se konala IX. meziamerická konference. V jejím průběhu byl smrtelně postřelen vůdčí představitel tamního populistického hnutí perónistického typu Jorge Eliecer Gaitán a jeho vražda vyvolala vlnu násilných akcí, které přerostly v dlouhé období tzv. violencie, tj. ozbrojeného zápasu různých složek kolumbijského politického spektra. Fidel se účastnil prvních pouličních bojů v univerzitní čtvrti kolumbijského hlavního města.

Je s podivem, že při vši své mnohostranné aktivitě se Castro stačil ještě v roce 1948 oženit. Jeho manželkou se stala studentka filozofie Mirta Díaz Balartová, pocházející z tzv. dobré rodiny. Její otec se přátelil s bývalým kubánským prezidentem Fulgenciem Batistou, který také daroval mladému manželskému páru 1000 dolarů. (Svazek dvou zcela odlišných osobností však nevydržel ve zkoušce času a v roce 1954 bylo manželství rozvedeno.)

V červenci 1948 byl Fidel Castro obviněn z vraždy policejního seržanta Carala, který byl postřelen při jedné z protivládních demonstrací v Havaně a svému zranění záhy podlehl.

Castrovo obvinění bylo založeno na svědectví jednoho z účastníků manifestace, ten však po propuštění z předběžné vazby svou výpověď okamžitě odvolal. Celá causa byla pro nedostatek důkazů odložena ad acta, ale Batista později vždy tvrdil, že ony smrtící výstřely vypálil rebel ze Sierry Maestry.

O rok později Fidel Castro ukončil studia a po složení rigorózní zkoušky získal doktorát práv. V malebné čtvrti staré Havany, na ulici Tejadillo, si s pomocí rodiny otevřel advokátní kancelář, ale brzy bylo zřejmé, že každodenní zápas s paragrafy nebude jeho životním cílem. Stále více byl přitahován politickým kolbištěm, které zvláště na počátku padesátých let získalo dramatickou podobu.

V roce 1944 byl zvolen prezidentem republiky lékař a politik Ramón Grau San Martín, představitel Autentické revoluční strany, která se hlásila k dědictví zápasu proti diktatuře „tropického Mussoliniho“ Gerarda Machada. Její původní morální kredit se však rozplynul v obecné korupci a také Grau San Martín již nebyl oním odvážným reformátorem z časů první prezidentské volby v září 1933. Stárnoucího univerzitního profesora ovládala rozmařilá milenka Paulina a její slovo rozhodovalo. Na Kubě, která jinak úzce spolupracovala se Spojenými státy a důsledně sledovala proměny kontinentální strategie Trumanovy administrativy, se rozšířil politický banditismus, jehož obětí se např. stal vlivný odborářský předák Jesús Menéndez. V roce 1948 vystřídal Grau San Martín v havanském prezidentském paláci jiný přední člen autentické strany, Carlos Prío Socarrás.

Proti metastazující korupci, která již zasáhla všechny složky státního aparátu, se postavil někdejší studentský vůdce z třicátých let Eduardo Chibás, jenž se rozešel s vládním establishmentem a založil vlastní Kubánskou lidovou stranu, kterou sám nazval ortodoxní. Její program byl směsicí vlasteneckého patriotismu a populismu perónistického typu s výrazným protiamerickým akcentem, ale ostrovní společnost fascinovala především charismatická Chibásova osobnost.

Exaltovaný politik a vynikající orátor se obklopil mladými idealisty, kteří byli odhodláni změnit dosavadní režim. Do řad ortodoxní strany vstoupil i Fidel Castro a jeho jméno se brzy ocitlo na stranické kandidátce pro nadcházející všeobecné volby.

Mezitím se Chibás rozhodl pro tragické gesto, které mělo vyburcovat kubánský lid z politické pasivity. Dne 5. srpna 1951 stanul před mikrofonom rozhlasové stanice *CMQ* a po vzrušeném kritickém projevu na adresu prezidenta Prío Socarráse a jeho vlády se střelil do břicha. Několik dní zápasil se smrtí a 16. srpna svému těžkému zranění podlehl. Demonstrativní sebevražda populárního politika sice vyvolala vlnu zoufalého smutku, především mezi univerzitní mládeží, ale na morálním úpadku kubánské vládnoucí elity nic nezměnila. „Eddy“ Chibás se stal jedním z idolů mladého Fidela Castra, který se vědomě snažil napodobit jeho řečnický styl a pokusil se převzít i štafetu protikorupčního boje. V lednu 1952 uveřejnil v listu *Alberta* rozsáhlý článek o prezidentových machinacích s pozemky. Nic se nestalo. Prozatím.

Moncada

Castrův protihráč generál Fulgencio Batista y Zaldívar měl jednoduchou životní filozofii karibského vládce. Politickou moc chápal jako legitimní zdroj osobního bohatství a za přirozeného garanta její pevnosti pokládal Spojené státy americké. V mládí prošel devatero řemesly a v roce 1921 zakotvil v armádě, která ctižádostivému mládenci, v jehož žilách kolovala krev snad všech ostrovních etnik, umožnila sociální vzestup. Ve třiceti letech byl seržantem a zapisovatelem u vojenského soudu. Angažoval se v akcích proti Machadově diktatuře a postupně se stal mluvčím vlivné skupiny poddůstojníků, která podpořila revoluční vládu profesora Ramóna Grau San Martína. Batista byl jmenován plukovníkem a stal se i důvěrníkem nového amerického vyslance v Havaně Sumnera Wellese, který měl na Kubě realizovat politiku dobrého sousedství prezidenta Franklina D. Roosevelta. S Batistovou pomocí také Američané dosáhli v roce 1934 San Martínovy abdikace a jeho pozdějšího nahrazení Carlosem Mendieta.

Roosevelt trval na zavedení fungujícího demokratického systému a Batista, který mezitím získal generálské výložky, důsledně sledoval politický kurz Washingtonu, a to i tehdy, když byl v rozporu s tradiční politickou praxí středoamerických diktátorů. Ambiciózní důstojník legálně zvítězil v prezidentských volbách roku 1938, obnovil činnost Kongresu a podepsal novou liberální ústavu, která garantovala rozsáhlou škálu občanských práv. V atmosféře celosvětového zápasu s fašismem Kuba vyhlásila válku státům Osy a prezi-